

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та
інфраструктури
Кафедра бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу

ГУЗІОНЬ Володимир Ігорович

**Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку
промисловості України / Investment support for innovative
development of Ukrainian industry**

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма – Бізнес-аналітика та управління
інноваційними системами

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ОБАм–22
В. І. Гузюнь

Науковий керівник:
д.е.н., професор Бруханський Р. Ф.

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«___» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ Р. Ф. Бруханський

ТЕРНОПІЛЬ - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	6
1.1. Поняття та роль інновацій у розвитку національної економіки.....	6
1.2. Форми та методи стимулювання інноваційного розвитку національної економіки.....	14
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ.....	23
2.1. Методи оцінки впливу інвестицій на формування інноваційної економіки країни.....	23
2.2. Методика аналізу основних техніко-економічних показників інноваційної діяльності підприємства.....	32
Висновки до розділу 2.....	39
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	40
3.1. Перспективи інноваційного розвитку економіки України.....	40
Висновки до розділу 3.....	51
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55

ВСТУП

Інновації займають важливе місце в економіці країни. Це основний засіб отримання довгострокових і значних конкурентних переваг, єдиний шлях виробництва нової або вдосконаленої продукції, а також впровадження нових або вдосконалених технологічних процесів, тобто основний інструмент технологічного розвитку. Водночас інновації залишаються найефективнішим способом подолання технологічної відсталості, одним із найефективніших засобів завоювання позицій на зовнішньому ринку.

З огляду на минулі досягнення, а також сьогодення, інновації мають велике стратегічне значення для України, оскільки є потреба в принципово нових технологіях, товарах і матеріалах неухильно зростає, формується стійка потреба в безперервному інноваційному розвитку економіки. Розвиток інноваційних підприємств відіграє важливу економічну та соціальну роль для національної економіки, оскільки забезпечує стає економічне зростання на основі інноваційного потенціалу в умовах раціонального використання виробничих ресурсів.

Україна цікавиться прикладом США, Китайської Народної Республіки, Японії, Німеччини та інших держав які досягли в цьому загальновизнаних успіхів. Вивчення досвіду, їх сучасного стану та перспектив розвитку є важливим завданням для держав – стратегічних партнерів у всьому світі. Основними чинниками розвитку економіки, що визначають їх високу динаміку, є реалізація інноваційної стратегії та стимулювання інноваційного шляху розвитку.

Актуальність кваліфікаційної роботи полягає у необхідності активізації інноваційного процесу в економіці України з використанням досвіду інноваційного розвитку світових лідерів в економіці. Щоб збільшити конкурентоспроможність української економіки на основі створення сприятливих умов для інноваційної діяльності, необхідно шукати ефективні інструменти її стимулювання, сприяти державі в мобілізації інвестиційних ресурсів для інноваційних проектів, а також розробляти програми вибіркової

підтримки розвитку інноваційної діяльності окремих галузей та регіонів на основі світового досвіду.

Метою кваліфікаційної роботи є запропонувати шляхи інтенсифікації інноваційного процесу в економіці України.

Завдання дослідження:

- визначити поняття та роль інновацій у розвитку економіки;
- розкрити форми та методи стимулювання інноваційного розвитку економіки;
- вивчити зарубіжний досвід стимулювання інноваційного розвитку економіки;
- обґрунтувати чинники інноваційного розвитку економіки України;
- виявити тенденції інноваційного розвитку економіки України;
- розкрити методи та інструменти стимулювання інновацій в українській економіці;
- запропонувати шляхи активізації інноваційного процесу в економіці України.

Об'єктом дослідження є інвестиційно-інноваційний розвиток промисловості України.

Предметом дослідження є досвід інноваційного розвитку української економіки.

Практичними результатами даної роботи є розробка методичного підходу до підвищення ефективності діяльності на основі інвестиційно-інноваційної стратегії підприємства.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Найважливіші положення кваліфікаційної роботи пройшли апробацію на:

- 1) Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Сталий розвиток міст і регіонів України в умовах євроінтеграції», 27 листопада 2024 р., м. Ірпінь. Опубліковано тези на тему: «Інноваційний розвиток в контексті глобальної цифрової трансформації»;

2) на IV Міжнародній науковій студентській конференції «Молодь і науковий прогрес у соціально-економічному та освітньому просторі суспільства», 20 - 21 листопада 2024 р., м. Кам'янець-Подільський. Оpubліковано тези на тему: «Забезпечення контролю за ефективним використанням ресурсів у системі менеджменту».

Структура кваліфікаційної роботи представлена у трьох розділах, в яких розкрито теоретичні аспекти інноваційного розвитку економіки; здійснено аналіз економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності в економіці; розроблені пропозиції щодо стимулювання інноваційного розвитку економіки України. Загальний обсяг роботи 58 сторінок. Робота містить 3 рисунки, 7 таблиць, 40 літературних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Поняття та роль інновацій у розвитку національної економіки

У сучасній економіці якісні зміни відбуваються у зв'язку з тим, що економіка знань та інноваційний потенціал відіграють все більш важливу роль у соціально-економічному розвитку та зростанні конкурентоспроможності. В економічній літературі існує безліч різних визначень поняття «інноваційний розвиток», але в рамках даного дослідження інноваційний розвиток буде розумітися як «незворотний, спрямований і природний рух економіки, внаслідок якого виникає новий якісний стан, що характеризується новим складом і структурою, що забезпечують пріоритетність інноваційної діяльності» [15]. У центрі уваги інноваційного розвитку економіки – перехід до економічного зростання на основі знань і технологій. Незворотність цього руху зумовлена науково-технічним прогресом, закономірність – сучасною науково-технічною революцією, внаслідок якої знання стають безпосередньою продуктивною силою. Інновації різношвидкісні в різних країнах світу, що обумовлює нерівномірний характер їх інноваційного розвитку.

Тісний зв'язок між економічним розвитком та інноваціями ще на початку XIX століття вказав відомий австрійський економіст Й. Шумпетер, який заклав основи теорії інноваційного розвитку. У своїй роботі він розділив поняття економічного зростання та економічного розвитку, визначивши економічний розвиток як «перш за все виникнення чогось нового, раніше невідомого, або, іншими словами, інновації» [39]. В даний час вивчення теорії інноваційного розвитку та природи інновацій присвячене дослідженням вчених усіх країн світу, а також багатьох міжнародних економічних організацій.

Експерти Всесвітнього економічного форуму вважають, що інновації та інноваційний розвиток визначають рівень соціально-економічного розвитку та

конкурентоспроможності країни на світових ринках. Зростання конкурентоспроможності неможливе без внутрішнього економічного зростання, яке виникає, коли знижується макроекономічна нестабільність, покращується освіта, ефективно функціонують фінансові та товарні ринки, а також ринки праці [19, с. 74]. Однак у довгостроковій перспективі рівень життя можна покращити лише за допомогою технологічних інновацій.

Вивчення та узагальнення літературних джерел показує, що саме поняття «інновація» почало формуватися понад 100 років тому. Можна стверджувати, що саме в цей період були закладені основи теорії інновацій яким властиві цикли (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Хвилі інноваційних циклів

Ознака	Цикли		
	Короткі	Середні	Довгі
Середня тривалість	3-3,5 роки	7-11 років	48-55 років
Причини виникнення	Залежно від кон'юнктури ринку; динаміки попиту.	Висхідна хвиля середнього циклу пов'язана з оновленням капіталу, локальними змінами продуктивних сил .	Висхідна хвиля великого циклу пов'язання з оновленням і розширенням основного капіталу, з радіальними змінами виробничих сил.
Характер прояву	1 -й рік – прогресивні споживачі; 2-й – рік масові споживачі; 3-й рік – консервативні споживачі.	Потреба в накопиченні капіталу стабілізується, зокрема, на зміну активної частини основних засобів.	Потреба в накопиченому капіталі зростає. Зокрема, змінити пасивну частину основних засобів.

Джерело: підготовлено автором на підставі [4; 19; 30]

Етимологія англійського слова «innovation» має на увазі елемент процесу, елемент дії, в даному випадку, ми вважаємо, дії по впровадженню та реалізації інновацій. Синонімом в українській мові є слово «інновація», тобто впровадження, реалізація нової [14]. Водночас під інновацією мається на увазі саме перетворення ідеї, знання чи відкриття на щось, що має певну соціальну

цінність. Ідея може бути трансформована в продукт, виріб або технологію, яка характеризується властивостями новизни, економічної придатності, комерційної актуальності (наявність попиту на продукт або технологію), здатності вводитися в економічний обіг і приносити прибуток. Ідея може трансформуватися в нові правила, підходи, методи тощо, які можуть принести якщо не прибуток, то певний суспільно корисний ефект, що робить доцільним і необхідним втілення цієї ідеї. При цьому «товарні» інновації також мають певний суспільно вигідний ефект, крім прибутку, оскільки сприяють розвитку конкуренції між виробниками, задоволенню потреб населення, розвитку економіки та покращенню добробуту в суспільстві тощо.

Вперше в економіці термін «інновація» ввів Й. Шумпетер. На його думку, механізм розвитку базується на радикальних інноваціях, які мають високий потенціал для проникнення на ринок. Їх впровадження забезпечує підприємцям додатковий прибуток, що, в свою чергу, стимулює масові капіталовкладення в нові технології, які з часом приносять зростаючу масу додаткового прибутку. Цей вид прибутку знову капіталізується в інтересах розширення нових високопродуктивних галузей. Водночас відбувається впровадження різноманітних удосконалювальних та комплементарних інновацій, економії масштабу та підвищення економічної ефективності [39].

Розглядаючи інноваційну та інноваційну діяльність, слід мати на увазі, що проблема розкриття та відображення сутності цих понять переважно має економічний зміст, тому найбільша увага завжди приділялася їй в рамках економічної науки, хоча ці поняття є предметом вивчення і соціології, права, інженерно-технічних наук тощо.

Деякі економісти трактують інновації як перетворення потенційного науково-технічного прогресу в реальний, втілений у нових продуктах і технологіях [33]. Це визначення відображає сутність інновації як процесу, але, на нашу думку, зводиться до продуктових та технологічних інновацій. Однак поняття «інновація» потребує тлумачення значно ширше, охоплюючи зміни процесів, продуктів, технологічні, організаційні зміни.

При цьому під інновацією розуміється будь-яка інновація, що виникає в будь-якій галузі (наука, технічний розвиток, економіка, соціальна сфера, менеджмент, фінансова, юридична тощо) в результаті діяльності, яка характеризується в різному ступені новизною або оновленням, зміною, модифікацією [15]. Таким результатом можуть бути наукові відкриття, технічні інновації, нові продукти, технології, процеси, матеріали, а також нові правила, підходи, методи тощо. Слід зазначити, що сам результат є інтелектуальною складовою, а матеріальна складова, наприклад, новий продукт, матеріал або обладнання, є лише носієм інтелектуальної складової, яка являє собою безпосередній результат інновації.

Якщо розглядати інновації як економічну категорію, то їх кінцевим результатом буде не інновація, наприклад, винахід, а економічно корисний ефект, який цей винахід приносить тим, хто впроваджує інновації.

Тут необхідно ще раз наголосити на необхідності розмежування поняття «інновація» та суміжних понять, наприклад, «винахід», що полягає у створенні нової форми, способу, процесу або їх комбінації та вдосконаленні. Між тим, певні інновації можуть розглядатися або як винаходи або як інновації, або і те, і інше, і не можуть бути ні винаходом, ні інновацією. Різниця між інновацією та винаходом полягає насамперед у ступені новизни. Незначні вдосконалення форм або процесів, які не відповідають вимозі новизни, як правило, не вважаються винаходами. Крім новизни, однією з відмінних ознак винаходу є так званий винахідницький рівень, який визначається з урахуванням сучасний рівень техніки

Для інновацій використовується дещо інший підхід до властивості новизни: «певний ступінь новизни необхідний для того, щоб певні вдосконалення вважалися інноваціями; але щоб перетворитися на інновації, не обов'язково, щоб ідеї були новими для всіх. Це можуть бути ідеї, «які були буквально в повітрі», але не застосовувалися цілеспрямовано. При цьому завжди є вкладення капіталу в підвищення кваліфікації та знання, у фізичні активи та в поліпшення репутації бренду» [40].

Винахідницький рівень як необхідна властивість винаходів також не є фундаментальним для інновацій: якщо вдосконалення товарів, матеріалів або процесів принесе прибуток, то це можна розглядати як інновацію.

Основна відмінність понять «винахід» та «інновація» полягає в тому, що винахід належить до технічної галузі. Під винаходом, насамперед, розуміється технічне рішення, а тому при оцінці патентоспроможності винаходу мірилом виступає сучасний рівень техніки.

Крім того, інновації, особливо в економічній науці, передбачають наявність процесної складової. Вважаємо, що поняття та сутність інновацій значно повніше розкривається у визначенні, наданому цьому явищу американським економістом Б. Санто, який вважав, що інновації – «це соціально-технічний – економічний процес, який завдяки практичному використанню ідей та винаходів призводить до створення кращих за своїми властивостями продуктів та технологій, а якщо він орієнтований на економічну вигоду, прибуток, то поява інновацій на ринку може принести додатковий дохід» [37].

Категорія «інновації» певною мірою ширша за категорію «винаходи», оскільки охоплює не лише технічні рішення, а й соціально-економічні. Водночас, враховуючи таку властивість інновацій, як певний соціально-економічний ефект, було б неправильним стверджувати, що будь-який винахід сам по собі є нововведенням. Точніше, винаходи можна віднести до потенційних інновацій, які хоч і відрізняються від ідей тим, що були втілені в конкретному технічному та промислово застосовному рішенні, але ще не були застосовані і не дали корисного ефекту, без якого немає інновацій.

Таким чином, інновація – це нововведення, спрямоване на підвищення ефективності діяльності людини, що існує в межах власного життєвого циклу та зберігає свій вигляд залежно від стадії його проходження, відрізняючись при цьому за своїм цільовим призначенням та рівнем конкурентоспроможності [40].

В економічній літературі інновації розглядаються з точки зору результативного та процесного підходів. Відповідно до першого підходу

інновація розглядається як результат інноваційної діяльності, втіленої у вигляді нового або вдосконаленого продукту, нового або вдосконаленого технологічного процесу, нових ринків збуту продукції, нового або вдосконаленого методу або структури управління, або у новому підході до організації виробництва [13, с. 12].

Відповідно до процесного підходу інновація розглядається як процес отримання результату, що виражається у сукупності дій, спрямованих на реалізацію інновації від зародження ідеї до її розвитку та поширення, задоволення конкретних суспільних потреб [13, с. 12].

Так, до інновацій належать науково-технічна продукція, продукція інформатики, нові або вдосконалені технології, що створюються та освоюються, нові види продукції та послуг, нові технології та методи організації виробництва, отримання нових джерел сировини, палива та електроенергії, нові форми та методи післяпродажного обслуговування, нові форми розрахунків із замовниками.

Різні види інновацій тісно взаємопов'язані і мають специфічні вимоги до інноваційних процесів. Техніко-технологічні інновації, впливаючи на зміст виробничих процесів, створюють умови для управлінських інновацій, оскільки вносять зміни в організацію виробництва. В економічній літературі при класифікації інновацій використовуються різні ознаки, такі як сфера застосування (управлінські, організаційні, соціальні, промислові інновації); ступінь інтенсивності (рівномірні, масові інновації); етапи науково-технічного прогресу (науково-технічні, організаційні, соціальні, промислові інновації); масштаби інновацій (транснаціональні, регіональні, великі, середні, малі інновації) та інші [20, с. 23]. Наведені класифікації свідчать про те, що інновації різноманітні та різні за своїм змістом.

Існує дві концепції інновацій: лінійна та системна.

Лінійна концепція передбачає, що інноваційний процес – це, по суті, процес перетворення наукового знання в інновацію. Вона пов'язана зі

створенням, розвитком, поширенням інновацій, має циклічний характер і включає такі складові:

- фундаментальні (теоретичні дослідження);
- прикладні дослідження;
- проектування;
- будівництво, дослідно-промислове виробництво;
- освоєння;
- промислове виробництво;
- маркетинг
- продажів [18, с. 15].

Фундаментальне дослідження – це експериментальна або теоретична робота, що виконується для отримання нових знань, що лежать в основі явищ та спостережуваних фактів. Фундаментальні дослідження спрямовані на розуміння фундаментальних основ, процесів і явищ, що відбуваються в природі. В результаті їх проведення засвоюються фундаментальні закони і явища об'єктивного світу. Їх особливістю є необхідність вирішення безперервно послідовних наукових проблем.

Прикладні дослідження проводяться з метою отримання конкретних наукових результатів. В результаті їх проведення перевіряються теоретичні розрахунки та висновки, які в подальшому використовуються при проектуванні.

Особливістю продукту наукового дослідження є те, що лише у виробничому процесі він втілюється у конкретних видах обладнання та технологій. Однак від початку наукового дослідження до його широкого використання проходить тривалий час. Скорочення цього терміну дозволяє швидше отримати віддачу від інвестицій і багато в чому залежить від системи управління інноваціями.

Проектування спрямоване на створення нової конструкції машин та обладнання. Потім процес плавно переходить у стадії будівництва, освоєння, промислового виробництва.

Етапи маркетингу та збуту пов'язані з комерціалізацією інноваційної продукції [11, с. 16].

За останні десятиліття відбулися суттєві зміни у підходах до оцінки інноваційних процесів, які насамперед зумовлені змінами в їх розумінні. Це вплинуло на склад аналітичних інструментів, що використовуються в інноваційній політиці.

Зарубіжні дослідники ввели поняття «національна інноваційна система» (НІС), яке використовується в економічній літературі як аналітичний інструмент з кінця 1980-х років. Важливими положеннями системного підходу є те, що результат роботи НІС залежить від якості функціонування її підсистем та зв'язків між ними (НДДКР, користувачі, посередники, супутня інфраструктура). Іншим наслідком системного підходу є те, що на інноваційні процеси впливають фактори, що діють на різних рівнях та в різних політичних сферах. Ще однією особливістю системного підходу є врахування історичних факторів розвитку – «path dependence» [40].

Системний підхід має важливі наслідки для розробки політичних рамок. Основним з них є включення інноваційної політики у ширший соціально-економічний контекст, що передбачає суттєве розширення сфери політики, підвищення ролі держави у налаштуванні та поєднанні дій, водночас відбувається перехід від вертикальних до мережевих механізмів регулювання. Крім того, уряд не тільки бере участь у формуванні інноваційної політики, а й виступає будівельником, організатором НДР, формуючи інноваційне середовище [18, с. 38].

Формування національної інноваційної системи в сучасних умовах глобального світу базується на теоретичних постулатах, зазначених вище, та враховує завдання міжнародної інтеграції. Системний підхід до інновацій може застосовуватися як на національному, регіональному, так і на галузевому рівні.

Таким чином, інновація – «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного

або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери; А інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [15].

У ринковій економіці інновації є ефективним засобом конкуренції, оскільки призводять до створення нових технологій, виробництв, товарів та послуг, кінцевою метою яких є ефективне та повне задоволення потреб людини.

В економічній літературі при класифікації інновацій використовуються різні ознаки, такі як сфера застосування; ступінь інтенсивності; етапи науково-технічного прогресу; масштаби інновацій та інші. Проте, ми обмежилися розглядом досліджуваного питання лиш колом зазначеного в формі огляду і чинним Законом України «Про інноваційну діяльність».

1.2. Форми та методи стимулювання інноваційного розвитку національної економіки

Найважливішим напрямком удосконалення світових економічних систем є визнання пріоритетності варіанту інноваційного розвитку та використання для цього накопиченого виробничого, науково-технічного та людського потенціалу. У зв'язку з тим, що екстенсивні фактори зростання виробництва наближаються до максимального рівня використання. У XXI столітті провідною стає прогресивна роль науки, інновацій та технологій в економіках розвинених країн. Подальший розвиток інноваційних процесів неможливий без вдосконалення форм і методів стимулювання інноваційної діяльності.

Підхід до цільових установок стримується через неповну відповідність науково-технічного потенціалу новим вимогам через тривале недофінансування науки, а також тривалий імунітет економіки до інновацій з одночасним зростанням імпорту іноземного обладнання та технологій. Відсутність

мотивації, пов'язаної з реалізацією інноваційного процесу, змушує державу активно стимулювати інновації. Для подальшого вивчення проблеми необхідно висвітлити деякі теоретичні аспекти, пов'язані з цим питанням.

У Тлумачному словнику української мови поняття стимулу визначається як те, «що викликає зацікавленість у здійсненні чого-небудь; спонукальна причина до здійснення чогось» [14]. Стимулювання – це процес використання різних стимулів, які впливають на діяльність компанії у певному напрямку. У Словнику інноваційних термінів немає визначення «стимулювання інновацій», але наведено поняття внутрішнього та зовнішнього стимулювання інноваційної діяльності. Під внутрішнім стимулом інноваційної діяльності розуміється «необхідність заміни застарілого обладнання з метою підвищення конкурентоспроможності продукції інноваційного підприємства на ринку» [14]. Зовнішні стимули інноваційної діяльності визначаються як «події зовнішнього середовища, зумовлені економічною політикою держави, переходом світової економіки на новий етап розвитку, посиленням інноваційної активності та новим підходом до інновацій, що пов'язують знання та технології з ринком, зміною стереотипів поведінки» [33].

Стимулювання інновацій стосується всіх суб'єктів господарювання. Наприклад, низький рівень процентних ставок в країні позитивно впливає на розвиток інноваційних процесів, а високий рівень інфляції знижує цей показник. Рівень конкуренції на ринку має неоднозначний вплив на інноваційну активність. Система патентування продукції стимулює інновації, виступаючи механізмом зниження ризиків. Пільгове оподаткування є стимулом для пошуку інновацій та їх комерційної реалізації. Створення технопарків, де учасникам інноваційного процесу надаються пільги, також сприяє розвитку інноваційної діяльності.

Під стимулюванням інновацій ми будемо розуміти сукупність форм і методів заохочення суб'єктів господарювання до впровадження інновацій з метою підвищення конкурентоспроможності продукції (послуг) [17].

В. Я. Брич серед основних причин необхідності підтримки інноваційної діяльності зазначає:

- неможливість концентрації фінансових ресурсів окремими особами суб'єкти господарювання для впровадження масштабних інновацій;
- недоцільність впровадження масштабних інновацій для окремих суб'єктів господарювання через відносно низьку економію масштабу виробництва, обмеженість ринків збуту для одного суб'єкта господарювання;
- дублювання витрат на НДДКР різними суб'єктами інноваційна діяльність призводить до зростання вартості потенційних інновацій;
- більшість інновацій пов'язані з успіхами фундаментальної науки, однак, як правило, фундаментальні дослідження не можуть бути комерціалізовані;
- невизначеність результату інноваційного проекту, довгострокові умови повернення інвестицій;
- складність оцінки пов'язаних з цим інноваційних ефектів (наприклад, через використання технологій в інших галузях);
- недоцільність (з точки зору суспільства) монополії володіння науково-технічними досягненнями окремими компаніями;
- висока вартість нових видів продукції та послуг суттєво обмежує попит, а відсутність стимулювання попиту на початковому етапі з боку держави може спотворювати реальну потребу та уповільнювати поширення інновацій, важливих для економіки [4, с. 94].

Держава здійснює всі види регулювання інноваційної діяльності — організаційне, економічне, фінансове, нормативно-правове (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Види і методи державного регулювання інноваційного розвитку економіки

Види регулювання	Методи регулювання
Організаційне	- розвиток інноваційної інфраструктури; - забезпечення пріоритетності інноваційної діяльності; - моральне заохочення авторів нововведень; - допомога в модернізації; - розвиток інтеграційних процесів.
Економічне і фінансове	- розробка інноваційної пропозиції; - розширення попиту на інновації; - сприяння конкуренції в інноваційній сфері; - розвиток підприємництва; - забезпечення зайнятості в інноваційному секторі; - розвиток лізингу наукоємної продукції; - інвестування в інновації.
Нормативно-правове	- захист прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності; - захист прав власності, використання та розпорядження інноваціями; - захист промислової, інтелектуальної власності; - розвиток договірних відносин.

Система державних заходів впливу на інноваційну діяльність включає цілий ряд форм, методів, напрямків тощо. Продовжимо наше дослідження з розгляду критерії класифікації форм та методів стимулювання інноваційної діяльності.

Класифікація форм і методів стимулювання інновацій означає їх розподіл на конкретні групи за певними класифікаційними критеріями. Класифікаційна ознака є відмінною властивістю цієї групи, її головною ознакою.

У таблиці 1.3 представлена класифікація форм і методів стимулювання інноваційної діяльності, яка базується на декількох критеріях.

Детально розглянемо найбільш значущі форми та методи стимулювання. Внутрішнє заохочення включає вплив внутрішнього середовища. Наприклад, наявність вільних власних коштів стимулює виробника підвищувати конкурентоспроможність підприємства, в тому числі за рахунок підвищення якості продукції, оновлення асортименту, підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва.

Таблиця 1.3

Критерії і методи стимулювання інноваційної діяльності

Критерії класифікації	Методи заохочення
За напрямком впливу	Зовнішні, внутрішні.
За сферою впливу	Фінансово-економічні, адміністративні та законодавчі, технологічні, суспільно-політичні.
За способом впливу	Прямі (фінансові), непрямі (нефінансові).
За шириною впливу	Національні, регіональні, місцеві, точкові.
За тривалістю	Короткострокові, середньострокові, довгострокові.

Зовнішнє – це вид стимулювання, який обумовлений зовнішнім середовищем підприємства, зокрема державою. У свою чергу, її можна розділити на дві великі групи: фінансову (пряму) та нефінансову (непряму). Фінансові стимули пов'язані з кредитуванням проектів та програм підприємницьких структур – пайова участь, пайове та спільне фінансування, видача гарантій та розміщення гарантійних фондів, організація лізингу.

Наприклад, у рамках державного стимулювання інноваційної діяльності виділяють три складові: адміністративну, інфраструктурну та фінансову.

В рамках адміністративної складової відзначається запровадження загальної системи макроекономічного регулювання, спрямованої на стимулювання інноваційної діяльності та формування збалансованої системи захисту авторських прав [35, с. 12].

Адміністративно-відомча форма проявляється у формі прямого фінансування, що здійснюється відповідно до спеціальних законів, що регулюють інноваційну діяльність. Програмно-цільова форма державного регулювання інновацій передбачає контрактне фінансування через державні цільові програми підтримки інновацій. Серед актуальних завдань інноваційної діяльності держави можна виділити наступні:

- удосконалення механізмів стимулювання інноваційного процесу
- створення системи комплексної підтримки інноваційної діяльності;
- розвиток інфраструктури для підтримки інноваційного процесу;
- розвиток малого інноваційного підприємництва;
- удосконалення конкурсної системи відбору інноваційних проектів та

програм;

- підтримка пріоритетних напрямів розвитку науки, техніки та технологій [11, с. 32].

Інфраструктурна складова повинна включати впровадження механізмів державних закупівель, формування ринку кваліфікованих кадрів та формування інноваційного ринку.

Організаційно-правове забезпечення інноваційної діяльності включає наступний комплекс заходів:

- створення нормативно-правових умов для реалізації різноманітних форми інноваційної діяльності (за формами власності, організаційними формами та видами діяльності);

- створення умов для різних видів співробітництва у сфері інноваційна діяльність, сприяння зовнішньоекономічній діяльності інноваційних підприємств;

- проведення патентної політики, спрямованої на підтримку інноваційна діяльність, розвиток міжнародного співробітництва у сфері стандартизації та сертифікації продукції;

- сприяння формуванню інноваційних галузей в промисловість та сфера послуг шляхом цільової розробки та реалізації державних науково-технічних та освітніх програм;

- формування інноваційної інфраструктури [11, с. 32].

В рамках фінансової складової політики держави стимулювання інновацій слід відзначити такі механізми підтримки, як державне фінансування інноваційних проектів (зокрема, надання субсидій та грантів), стимулювання інститутів венчурного фінансування та податкове стимулювання інноваційної діяльності [16, с. 3].

Цільова фінансова політика сприяє:

- використання різних джерел фінансування інноваційної діяльності, таких як: державний та місцеві бюджети, власні кошти підприємств та установ, організацій, фінанси позабюджетних фондів, банківські кредити, кошти

громадян, іноземні джерела фінансування; створення ринків інвестиційного капіталу; координація використання різних видів фінансування [21, с. 150].

Технічна допомога включає різні форми науково-технічного співробітництва з інноваційними підприємствами на етапі прикладного напрацювання при впровадженні результатів науково-технічної діяльності.

Особливе місце в системі «прямих» заходів державного впливу на інноваційний бізнес займають заходи, що стимулюють співпрацю промислових корпорацій у сфері НДДКР та співпрацю університетів з промисловістю.

Непрямі методи, що використовуються в державній інноваційній політиці, спрямовані, з одного боку, на стимулювання самих інноваційних процесів, а з іншого – на створення сприятливого загальноекономічного та суспільно-політичного клімату для інноваційної діяльності [32].

До непрямих заходів, що стимулюють інноваційну діяльність підприємств, належать: зовнішньоекономічна підтримка, придушення недобросовісної конкуренції, пільгове кредитування інноваційних проектів, страхування інноваційної діяльності, надання пільг зі сплати неподаткових платежів, допомога у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів, які займаються інноваційною діяльністю, спрощена процедура залучення висококваліфікованої іноземної робочої сили; інформаційне забезпечення інноваційної діяльності шляхом надання вільного доступу до інформації про пріоритети державної інноваційної політики, до матеріалів про поточні та завершені інноваційні проекти та програми, завершені науково-технічні дослідження, які можуть стати основою інноваційної діяльності [32].

До найбільш поширених видів непрямих (нефінансових) стимулів інноваційної діяльності належать податкові пільги. Найбільш поширені наступні форми податкових стимулів для інновацій.

Ця форма податкового стимулювання інноваційної діяльності є частковим або повним звільненням певного кола фізичних та юридичних осіб від сплати податків. Податкові пільги можуть бути використані державою для здійснення наступних видів діяльності: активізація інноваційної діяльності;

прискорений розвиток перспективних галузей національної економіки; зменшення фінансових витрат підприємства у зв'язку з необхідністю дотримання екологічних вимог; реалізації певної демографічної політики тощо [20, с. 152].

Загалом поділ форм участі держави на прямі та непрямі є умовним. Нефінансові методи передбачають перерозподіл фінансових ресурсів. Асигнування необхідні також для реалізації нефінансових методів, хоча і в меншому обсязі, ніж при реалізації фінансових методів [20, с. 150]. Використання прямих та непрямих державних стимулів є ефективним способом активізації інноваційної діяльності у поєднанні з інституційними механізмами.

Таким чином, існує два підходи державної підтримки інноваційного розвитку економіки: прямий та непрямий. Їх співвідношення визначається економічною ситуацією в країні та обраною у зв'язку з цим концепцією державного регулювання. Пряме регулювання полягає у бюджетному фінансуванні науково-дослідної діяльності, державних контрактів, замовлень, субсидій, гарантій. Непряме регулювання здійснюється через податкову, кредитну політику тощо. До непрямих методів належать податкові пільги: пільгове оподаткування прибутку, податковий кредит, метод прискореної амортизації, система податкових знижок на інноваційну діяльність.

Загалом державна інноваційна діяльність в основному спрямована на створення сприятливих економічних, організаційно-правових, інформаційних та соціально-психологічних умов для реалізації інноваційних бізнес-процесів. Умовами інноваційного розвитку є: сприяння розвитку наукових досліджень за перспективними напрямками; сприяння розробці та реалізації програм, спрямованих на підвищення інноваційної активності; формування державного замовлення на інноваційні розробки; застосування заходів державного регулювання для підтримки інноваційних процесів; кадрове забезпечення інноваційної діяльності; удосконалення нормативно-правової бази інноваційної діяльності.

Висновки до розділу 1

1. Інновація – новостворена (застосована) і (або) вдосконалена конкурентоздатна технологія, продукція або послуга, а також організаційно-технічне рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшує структуру та якість виробництва і (або) соціальну сферу.

2. Інноваційний продукт – результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, встановленим Законом України «Про інноваційну діяльність».

3. Заходи стимулювання держави у сфері інновацій можуть бути прямими та непрямыми. До прямих методів стимулювання належать бюджетне фінансування НДР, кредитування, субсидування частини процентних ставок за кредитами на НДР, надання державного простору для використання на пільгових умовах для здійснення наукової та інноваційної діяльності, державне замовлення. До непрямих методів управління традиційно належать податкове та амортизаційне регулювання, кредитно-фінансова політика, регулювання цін, лібералізація податкового та амортизаційного законодавства.

4. Світовий досвід державного регулювання інноваційної діяльності свідчить, що інноваційний процес може успішно розвиватися за рахунок поєднання державного і приватного фінансування.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

2.1. Методи оцінки впливу інвестицій на формування інноваційної економіки країни

У вітчизняній та зарубіжній економічній літературі представлено досить велику кількість теоретичних моделей залежності економічного та інноваційного розвитку від прямих іноземних інвестицій. У зв'язку з цим досить складно виділити в цих моделях вплив прямих іноземних інвестицій на економічне зростання або інноваційну активність. Звичайно, ці процеси тісно взаємопов'язані та взаємозалежні між собою і досить складно виявити специфіку прояву кожного з них. У зв'язку з цим видається можливим спробувати теоретично екстраполювати моделі залежності економічного зростання та прямих іноземних інвестицій на інноваційну активність економічних систем.

Вперше про взаємозв'язок між прямими іноземними інвестиціями та інноваціями згадується у роботі Р. Вернона «Міжнародні інвестиції та міжнародна торгівля в життєвому циклі продукту», котрий, виділяючи три основні фази життєвого циклу продукту – інновації, зрілість та стандартизація – розкрив взаємозв'язок між прямими іноземними інвестиціями та життєвим циклом продукту. На думку Р. Вернона, в період стандартизації вигідне розміщення інвестицій в інших країнах, як правило, що розвиваються, є єдиним способом зберегти лідируючі позиції на ринку

До теоретичних моделей впливу прямих іноземних інвестицій на рівень розвитку економіки країн-реципієнтів включають теорію «циклу наздоганяння», яка обґрунтовує стратегію прискореного економічного зростання країн, що розвиваються, шляхом залучення прямих іноземних інвестицій. Найвидатніший представник цього теоретичного напрямку Т. Одзава у своїй статті «Прямі іноземні інвестиції та економічний розвиток»,

розробляючи трифазну модель «летючих гусей», обґрунтував чотирифазну модель, згідно з якою в кожній галузі на першій фазі розвитку отримання товарів забезпечується переважно імпортом, на другій фазі відбувається трансфер зарубіжних технологій виробництва цих товарів у вигляді прямих іноземних інвестицій, на третій фазі вплив імпорту слабшає, оскільки розвивається імпортозаміщення виробництва, яке по мірі зростання витісняє імпорт, а на четвертій фазі галузь стає експортною, оскільки виробництво товарів починає випереджати попит. Водночас, на думку деяких економістів, прямі іноземні інвестиції сприяють значному скороченню третьої фази розвитку та швидкому переходу до експортно-орієнтованої фази розвитку. З достатньо високим ступенем ймовірності можна припустити, що експортно-орієнтоване виробництво в тій чи іншій галузі країни-реципієнта може слугувати матеріальною та інтелектуальною основою для формування інноваційної платформи її розвитку. Тому економічне зростання країни-реципієнта внаслідок впливу прямих іноземних інвестицій цілком обґрунтовано може бути використано для активізації або формування інноваційного сектору певної галузі.

У математичній інтерпретації модель прискорювача-мультиплікатора є найбільш адекватною для взаємозв'язку між притоком прямих іноземних інвестицій та параметрами економічного зростання. Це пов'язано з тим, що в ній, по-перше, менша кількість параметрів, а, по-друге, прискорювач інвестицій має прозоре значення коефіцієнта ефективності інвестицій і пов'язаний з базовим періодом.

Однак ці методи не враховують перехідний період або третю фазу моделі «циклу наздоганяння», протягом якої можуть змінюватися всі основні параметри, які вважаються незмінними. Узагальнюючи всі плюси та мінуси розглянутих вище теоретичних моделей та враховуючи українську реальність, можна стверджувати, що модифікована модель мультиплікатор-прискорювач (акселератор) є найбільш зручною. Це пов'язано принаймні з кількома речами. По-перше, цей підхід інструментально найпростіший. По-друге,

інформативність моделі мультиплікатор-акселератор мінімальна і в сучасних умовах по відношенню до України не передбачає великих проблем. Просторові теорії впливу прямих іноземних інвестицій на розвиток економіки країн-реципієнтів представлені групою скандинавських дослідників, які детально описують моделі стратегії транснаціональних корпорацій, починаючи від створення підрозділів всередині національного ринку і закінчуючи проникненням на ринки країн шляхом створення власних або спільних виробничих підрозділів і мережі дистриб'юторів.

Подібні теоретичні моделі розвитку представлені в працях низки українських вчених, зокрема П. Микитюк, який доповнює традиційні моделі укладенням ліцензійних угод та придбанням місцевих фірм [22].

В рамках просторових аспектів моделей впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток країн-реципієнтів значний внесок роблять експерти ООН, які працюють в рамках Програми вивчення транснаціональних корпорацій.

Дослідження процесів іноземних інвестицій в регіонах дає змогу виявити ряд моделей, характерних для процесів прямих іноземних інвестицій в регіонах України.

Насамперед, необхідно навести принципові міркування щодо трактування окремими авторами процесу прямих іноземних інвестицій в економіку регіонів, що розвиваються. Таким чином, багато авторів досить наполегливо намагаються довести, що промислово розвинені країни за допомогою прямих іноземних інвестицій переносять трудові, енергетичні, матеріаломісткі, високозатратні, екологічно шкідливі галузі за межі своїх національних кордонів до відсталих регіонів. Однак з цією позицією складно погодитися, оскільки вона суперечить існуючим відносинам між вертикально інтегрованими високотехнологічними структурами в регіонах, наприклад в Західній Україні, та іноземними інвесторами. Контрактні форми запозичення зарубіжних технологій, наприклад, у агропромисловому комплексі України, відображають партнерства для взаємовигідного співробітництва з придбання зарубіжних

технологій високої переробки продуктів сільськогосподарського виробництва, які є кінцевими речовинами, що користуються великим попитом у світі.

Не можна не погодитися з тим, що надходження прямих іноземних інвестицій в регіональну економіку призводить до змін галузевої та територіальної структури економіки, однак узгоджується з регіональною владою та органічно вписується в програми соціально-економічного розвитку регіону, задовольняючи всі умови для їх сталого екологічного та економічного розвитку.

Тому, на нашу думку, не варто перебільшувати меркантилізм і відвертий саботаж з боку іноземних інвесторів по відношенню до регіонів України, що знаходяться під російською окупацією, а побоюватися, що в майбутньому в регіонах України будуть зосереджені трудомісткі, матеріаломісткі, енергомісткі, екологічно шкідливі галузі промисловості, регіональна диференціація зростатиме, а асиметрія економічного розвитку є надмірно перебільшені.

Логіку процесів, що виникають внаслідок припливу прямих іноземних інвестицій в економіку України можна представити наступним чином (рис. 2.1).

На основі цих моделей в рамках регіональної специфіки формуються інтеграційні зони у вигляді кластерів, індустріальних районів, спеціальних економічних зон. Ці суб'єкти, як одна з умов залучення прямих іноземних інвестицій, утворюють територіально-промислові групи як сукупність промислових та інфраструктурних господарських одиниць на певній території в масштабі адміністративно-територіального поділу.

Економіка кожного регіону розвиває ті галузі, для яких існують найбільш сприятливі умови та ті галузі, які мають порівняльну перевагу перед іншими сферами. Тому підприємства з іноземними інвестиціями в регіонах створюються переважно у великих агломераціях, тобто іноземний інвестор спирається на заощадження агломерації, що виражається у зниженні собівартості продукції, собівартості продукції на одиницю продукції внаслідок її концентрації. Економічною передумовою розвитку моделі промислової

агломерації є переваги економії на локалізації, пов'язані з концентрацією підприємств одного технологічного ланцюга створення вартості в рамках територіальних обмежень, що полегшує виробничі, технологічні, інфраструктурні та управлінські зв'язки між ними.

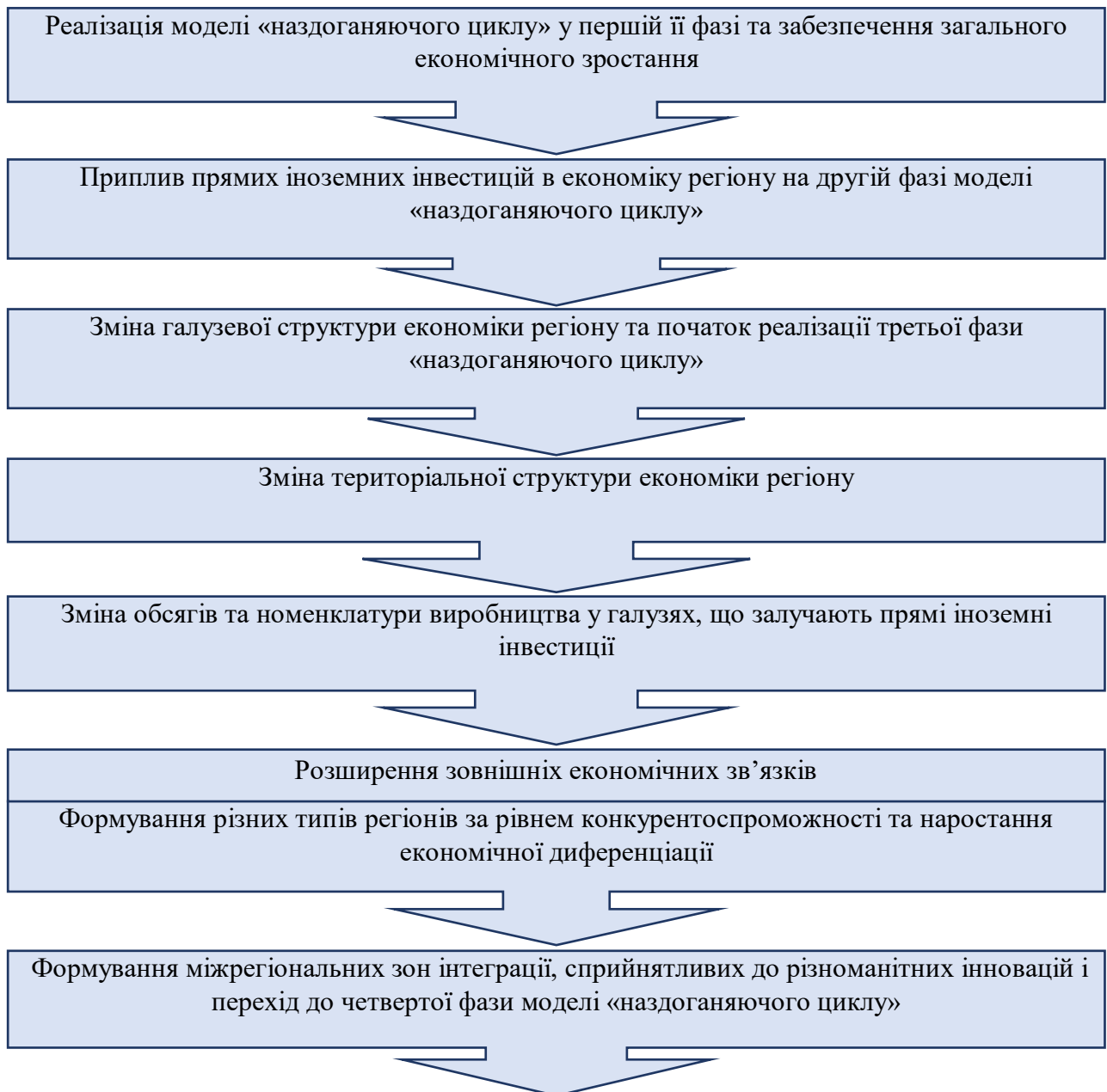

Рис. 2.1. Модель впливу прямих іноземних інвестицій на формування інноваційної сприйнятливості регіонів

Примітка. Складено за джерелом[19]

Однак переваги економії від локалізації можуть бути значно скромніші через підвищення вартості життя, цін на землю, транспортних витрат, забруднення навколишнього середовища та витрат на його запобігання або мінімізацію. В економічній літературі досить часто зустрічається модель залучення прямих іноземних інвестицій економіку регіону на основі визначення інтеграційного показника «Рівень розвитку соціально-економічного простору регіону», що дозволяє визначити рівень конкурентоспроможності конкретного регіону. Даний рейтинг за рівнем конкурентоспроможності дозволив експертам сформувати ряд класифікаційних груп провідних регіонів України, які є найбільшими реципієнтами іноземних інвестицій:

- Київ, Харків, Дніпро, Одеса, Львів та центрів областей, частка яких у припливі прямих іноземних інвестицій сягає понад 50%;
- регіони, багаті сировиною, в тому числі експортери енергоносіїв (Харківська, Полтавська, Запорізька, Херсонська, Кіровоградська області (враховуючи реальності сьогодення, з етичних міркувань ми свідомо упускаємо і не беремо до уваги тимчасово окуповані росією території України), на які експерти спрямовують понад 19% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну;
- такі великі промислові центри, як Дніпро, Харків, Запоріжжя – понад 13%;
- прикордонні райони, такі як Волинська, Закарпатська, Львівська та Чернівецька області – приблизно 17%;
- регіони, які не мають великих природних ресурсів або великого промислового потенціалу, особливо сприятливого географічного положення, але мають досить сприятливий інвестиційний клімат (Івано-Франківськ, Тернопіль, Чернівці та ін.) – понад 1%.

Таким чином, на 5 провідних регіонів України припадає понад 90% щорічних припливів прямих іноземних інвестицій, що характеризує їх надзвичайно високу територіальну концентрацію.

У зв'язку з цим у ряді досліджень пропонується класифікувати цей тип регіонів як регіон інтеграційно-інвестиційного типу, що характеризується значним впливом міжнародних відносин на регіональний розвиток на засадах глибокої інтеграції у світову економіку. При цьому інтеграційні зони (інтеграційно-інвестиційний регіон) розглядаються як національні території з певним економіко-географічним розташуванням, природними та трудовими ресурсами, високим рівнем розвитку виробничої інфраструктури, значним ступенем використання іноземних інвестицій.

Аналізуючи теоретичні моделі впливу прямих іноземних інвестицій на економічне зростання та інноваційний розвиток регіонів, на основі типології регіонів можна виділити наступні моделі їх розвитку:

- модель ринкової ефективності характерна для розвинених регіонів, які знаходяться на четвертій або третій фазі моделі «циклу наздоганяння» з дуже високим і високим ступенем конкурентоспроможності, маючи високу частку прямих іноземних інвестицій загальних інвестиційних ресурсах регіону, що беруть активну участь у зовнішньоекономічних зв'язках, характеризуються підприємницькою діяльністю та є зонами інтеграції в світову економіку, активно розвивають інноваційну складову економічного зростання;

- модель соціальної справедливості характерна для відсталих і депресивних територій, які знаходяться на першій фазі моделі «циклу наздоганяння» з низьким рівнем інвестиційної привабливості та низькою часткою прямих іноземних інвестицій у загальному обсязі інвестицій, що потребують економічної підтримки, з дуже низьким та низьким ступенем конкурентоспроможності, при яких існують об'єктивні причини, що перешкоджають соціально-економічному прогресу, на основі бюджетної підтримки та соціальних трансфертів;

- соціально-ринкова модель економіки характерна для регіонів із середнім рівнем конкурентоспроможності, в яких можливе поєднання елементів ринкової економіки та соціальної підтримки, що знаходяться на першій або другій фазі моделі «циклу наздоганяння».

Однією з ефективних організаційно-управлінських моделей впливу прямих іноземних інвестицій на інноваційну діяльність регіону є модель прямих іноземних інвестицій малого бізнесу на прогресивній технологічній основі. Ця модель вимагає менше ресурсів з урахуванням залучення приватного капіталу та з переважною орієнтацією цих суб'єктів на впровадження нових вітчизняних технологій.

Як відомо, освоєння нового ринку в результаті виробництва нового товару (послуги), встановлення контролю над ним, що дозволяє встановлювати монополюно високі ціни та витягувати монополюно високі прибутки, вимагає величезних витрат навіть для великих підприємств. Швидка зміна одного продукту на інший вимагає великих фінансових ресурсів в умовах масового виробництва. Більше того, на думку експертів, розробка виробництва нової продукції малими та середніми підприємствами, які прагнуть отримати певну частку ринку шляхом комерціалізації нової продукції, свідчить про те, що співвідношення кількості інновацій до вартості досліджень і розробок у малих та середніх фірмах у 3-4 рази вище, ніж у великих. Часто інновації, які використовують великі підприємства, є результатом інноваційної діяльності малих і середніх і, зокрема, венчурних інжинірингових та реалізаційних фірм.

Неможливо погодитися з низкою авторів, які трактують прямі іноземні інвестиції як іноземну технологічну допомогу, що не повністю відповідає новітнім досягненням науково-технічного прогресу. Так, за їхніми даними, американські фахівці при передачі американськими компаніями обладнання та технологій в інші країни виходять з таких критеріїв:

- максимальний обсяг переданої технології досягається, коли технологічний розрив між передаючою та приймаючою сторонами перевищує 10 років і пов'язаний організацією нових для країни-одержувача галузей промисловості;

- середній обсяг переданої технології здійснюється, коли технологічний розрив між сторонами менше 10 років, а передані інновації в основному пов'язані з удосконаленням продукції, а не з організацією нового

виробництва;

- мінімальний обсяг переданої технології виникає тоді, коли технологічний рівень країни, що придбаває технологію, приблизно дорівнює рівню країни постачальника, а приймаючій стороні передається лише досвід сучасного менеджменту, місцеві фахівці проходять підготовку в ТНК країни постачальника в частині організації впровадження нових процесів.

Виходячи з парадигми абсорбційної політики країни-реципієнта, найсучасніші технології поки не можуть бути повністю сприйняті нашим рівнем організації виробництва, тому ці технології повинні бути адекватними нашій сприйнятливості, а отже, не найсучаснішими. Більше того, оскільки фінансові можливості вітчизняних підприємств щодо придбання нових зарубіжних технологій дуже обмежені, а кваліфіковані кадри, здатні ефективно впроваджувати запозичені технології, здебільшого втрачаються, технічний, організаційний та управлінський рівень цих технологій повинен відповідати нашому інституційному рівню розвитку, а не випереджати його, що в даному випадку ідентично втраті всіх очікуваних переваг.

У результаті теоретичного аналізу моделей впливу прямих іноземних інвестицій на інноваційну активність регіонів України з високим ступенем вірогідності можна припустити, що факторами залучення вищезазначених інвестицій для цілей інноваційного розвитку можуть бути:

- відносно високий рівень запасів накопичених та невикористаних НДР попередніх років у науково-технічній сфері, для реалізації яких недостатньо власних інвестиційних ресурсів;

- відносно високий інноваційний потенціал організацій, колективів, окремих фахівців, здатних здійснювати інноваційну діяльність.

- наявність інноваційних організацій, які мають високий інноваційний потенціал, але не здатні здійснювати інноваційну діяльність через відсутність не лише необхідних коштів, а й необхідного рівня інноваційного менеджменту.

У галузевому аспекті диференціація галузей економіки України базується на рівні їх конкурентоспроможності на внутрішньому ринку, їх фінансовому

становищі, а також частках підприємств, залучених до процесу запозичення технологій.

Процес впливу прямих іноземних інвестицій на інноваційну діяльність з точки зору структури власності суб'єктів, що беруть у ній участь, найбільше представлені підприємствами змішаної власності, на частку яких припадає близько 60% від загальної кількості підприємств, що придбавають іноземні технології. Частка приватних підприємств становить 30%, а державних – 10%. Таким чином, державний сегмент ринку прямих іноземних інвестицій в інноваційній діяльності залишається найменшим.

2.2. Методика аналізу основних техніко-економічних показників інноваційної діяльності підприємства

Аналіз основних техніко-економічних показників дозволяє простежити динаміку змін у діяльності промислового підприємства. Це дозволяє не тільки виявити проблеми, а й вчасно вжити заходів для їх вирішення. В рамках аналізу діяльності ТОВ «Маяк» буде розглянуто склад та структуру майна товариства.

Показники структурної динаміки в такому аналізі відображають частку кожного виду майна в загальній зміні загальних активів. Це дозволяє зробити висновок, в які активи інвестуються новозалучені фінансові ресурси або які активи зменшилися внаслідок відтоку фінансових ресурсів. Аналіз починається з горизонтального аналізу балансу організації за останні три роки.

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що валюта балансу дещо знижується – на 2,93% у 2023 році, на 13% у 2021 році. Необоротні активи протягом 2021-2023 років демонструють стабільну тенденцію в негативному напрямку. Найбільше зниження спостерігалось у 2023 році, зокрема, за основними засобами – на 31,53%. Загалом необоротні активи у 2023 році склали 1378 тис. грн.

Динаміка оборотних активів аналогічна: спостерігається стабільне зменшення за всіма статтями, крім ПДВ та дебіторської заборгованості, що

може бути розцінене як негативне для досліджуваного підприємства, оскільки запаси зменшилися на 11,36% і склали 39184 тис. грн.

Зобов'язання послідовно збільшують суму власного капіталу: на 49,97% у 2021 році та на 66,6% у 2023 році. Збільшення обґрунтовується збільшенням нерозподіленого прибутку, який у 2023 році склав 22930 тис. грн., що вище рівня попереднього року на 73,28%.

Борговий капітал включає як довгострокові, так і короткострокові зобов'язання. Позитивним моментом є відсутність довгострокових зобов'язань у 2021-2023 роках, що означає зниження фінансової залежності організації ТОВ «Маяк» від зовнішніх джерел фінансування.

У складі короткострокових зобов'язань є позикові кошти, сума яких у 2023 році зменшилася на 44,28% до 4401 тис. грн.. Це також розцінюється позитивно, оскільки зменшує залежність організації від зовнішніх джерел фінансування, зменшує витрати на обслуговування позикового капіталу.

Крім того, ТОВ «Маяк» неухильно зменшує кредиторську заборгованість на 15,7% у 20223 році та на 42,19% у 2023 році, при цьому слід враховувати, що зловживання платіжною дисципліною може призвести до погіршення ділової репутації товариства, судових спорів та, як наслідок, банкрутства. В цілому динаміку балансу ТОВ «Маяк» можна вважати задовільною.

У таблиці 2.1 наведені результати вертикального аналізу балансу підприємства.

За даними таблиці 2.1, найбільшу частку у структурі активів мають оборотні активи – 97,05% у 2023 році, переважно за рахунок резервів – 83,88%. Негативним моментом є збільшення частки дебіторської заборгованості на 1,46% у 2023 році, але при цьому її рівень залишається нижчим, ніж у 2021 році, що позитивно характеризує діяльність підприємства, оскільки означає зменшення виведення коштів з обігу, що позитивно впливає на ліквідність та платоспроможність підприємства в цілому. Частка інших оборотних активів відносно невелика.

У складі зобов'язань найбільшу частку займає власний капітал – 51,93%, в основному за рахунок нерозподіленого прибутку – 49,08 %. Частка кредиторської заборгованості становить 38,65%, що нижче на 19,52% від рівня попереднього року. Структуру балансу ТОВ «Маяк» в цілому можна вважати задовільною, але при цьому спостерігається негативна тенденція.

Таблиця 2.1

Вертикальний аналіз балансу ТОВ «Маяк»

Показники	Структура, %			Зміни 2023 р. в % до	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2021 р.	2022 р.
Актив					
Необоротні активи					
- нематеріальні активи	0,02	0,02	0,01	-0,01	-0,01
- основні засоби	4,75	3,71	2,92	-1,83	-0,79
- фінансові вкладення	0	0	0	0	0
- інші необоротні активи	0,01	0,01	0,01	0	0
Всього по розділу	4,78	3,74	2,95	-1,83	-0,79
Оборотні активи					
- запаси	79,02	82,33	83,88	4,86	1,55
- ПДВ	0,12	0,01	0,07	-0,05	0,06
- дебіторська заборгованість	13,96	9,7	11,16	-2,8	1,46
- грошові	2,12	4,22	1,95	-0,17	-2,27
Всього по розділу	95,22	96,26	97,05	1,83	0,79
БАЛАНС	100	100	100	0	0
Пасив					
Капітал і резерви					
- статутний капітал	0,02	0,02	0,02	0	0
- додатковий капітал	2,35	2,42	2,78	0,43	0,36
- резервний капітал	0,03	0,03	0,04	0,01	0,01
- нерозподілений прибуток	2,02	24,64	49,08	47,06	24,44
Всього по розділу	4,42	27,12	51,93	47,51	24,81
Довгострокові зобов'язання					
- позикові кошти	12,66	0	0	-12,66	0
Всього по розділу	12,66	0	0	-12,66	0
Короткострокові зобов'язання					
- позикові кошти	15,93	14,71	9,42	-6,51	-5,29
- кредиторська заборгованість	66,99	58,17	38,65	-28,34	-19,52
Всього по розділу	82,92	72,88	48,07	-34,85	-24,81
БАЛАНС	100	100	100	0	0

Для оцінки платоспроможності необхідно проаналізувати ліквідність балансу. На нашу думку, ліквідність балансу ТОВ «Маяк» викликає занепокоєння. Очевидним є те, що у 2021-2023 роках не дотримано першого співвідношення активів та зобов'язань: кредиторська заборгованість перевищує

наявну суму грошових коштів та фінансових інвестицій. Дефіцит платежу склав 17146 тис. грн.

Друге не нормативне співвідношення активів та пасивів відсутнє у 2022 році, але спостерігається у 2023 році: короткострокові банківські кредити менше дебіторської заборгованості. Профіцит платежів у 2023 році склав 811 тис. грн.

Протягом аналізованого періоду у підприємства не було довгострокових зобов'язань. Власний капітал менше суми необоротних активів підприємства. Дефіцит платежу склав 25909 тис. грн. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що баланс організації є абсолютно неліквідним.

Основною метою аналізу платоспроможності є своєчасне виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності ТОВ «Маяк» та пошук резервів, що покращують фінансові можливості підприємства. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності представлений в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Коефіцієнти ліквідності ТОВ «Маяк»

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Норма
Загальна сума оборотних активів, тис. грн	52669	51686	45339	-
Сума грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень та дебіторської заборгованості, тис. грн.	8896	7474	6124	-
Сума грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень	1172	2268	912	-
Короткострокові зобов'язання, тис. грн.	45868	39134	22459	
Коефіцієнт ліквідності:				
- поточної (ряд. 1 / ряд. 4)	1,15	1,32	2,02	>= 2,0
- швидкої (ряд.2 / ряд.4)	0,19	0,19	0,27	>=1,0
- абсолютної (ряд. 3 / ряд. 4)	0,03	0,06	0,04	>=0.2
Коефіцієнт співвідношення суми власних оборотних коштів до короткострокових зобов'язань (ряд. 1 – ряд. 4 / ряд. 4)	0.15	0.32	1,02	>=1,0

Аналіз показників ліквідності ТОВ «Маяк» показав, що деякі з них не відповідають нормам. Коефіцієнт поточної ліквідності відповідає мінімальному нормативному значенню лише у 2023 році та свідчить про те, що

короткострокові зобов'язання покриваються оборотними активами у 2,02 рази. Цей показник з часом збільшився в 1,15 рази у порівнянні з 2021 роком.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, наскільки можливе погашення поточних зобов'язань, якщо ситуація стане дійсно критичною. При цьому передбачається, що запаси взагалі не мають ліквідаційної вартості. Коефіцієнт у динаміці за 2021-2023 роки також покращує свої значення і становить 0,27 у 2023 році, що нижче нормативного значення.

За даними таблиці 2.3, у 2021-2023 роках фінансова ситуація характеризується як кризова. При цьому сума товарно-матеріальних запасів перевищує суму власних оборотних коштів та вищевказаних кредитів банку (включаючи кредиторську заборгованість, що компенсується банком при кредитуванні).

Таблиця 2.3

Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Маяк», тис. грн.

	Роки			Абсолютні зміни	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
Джерела власних коштів	2444	14561	24258	12117	9697
Довгострокові зобов'язання	7003	0	0	-7003	0
Необоротні активи	2646	2009	1378	-637	-631
Наявність власних джерел резервів і затрат	-202	12552	22880	12754	10328
Наявність власних і довгострокових коштів	6801	12552	22880	5751	10328
Короткострокові кредити і позики	8814	7899	4401	-915	-3498
Загальна величина джерел резервів	15615	20451	27281	4836	6830
Загальна сума запасів і затрат	43773	44212	39215	438	-4997
Надлишок або нестача власних джерел	-43975	-31660	-16336	12315	15325
Надлишок або нестача власних і довгострокових позикових коштів	-36972	-31660	-16335	5312	15325
Надлишок або нестача загальної величини основних джерел резервів і витрат	-28158	-23761	-11934	4397	11827
Тип фінансового стану	кризовий	кризовий	кризовий	*	*

Коефіцієнт абсолютної ліквідності також не відповідає нормативу. Він показує, що у 2023 році 4% короткострокових зобов'язань підприємством можуть бути погашені за рахунок наявних грошових коштів.

Для оцінки платоспроможності необхідно проаналізувати ліквідність балансу. На нашу думку, ліквідність балансу ТОВ «Маяк» викликає занепокоєння. Очевидним є те, що у 2021-2023 роках не дотримано першого співвідношення активів та зобов'язань: кредиторська заборгованість перевищує наявну суму грошових коштів та фінансових інвестицій. Дефіцит платежу склав 17146 тис. грн.

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «Маяк» представлений в таблиці 2.4. Відносний аналіз фінансової стійкості ТОВ «Маяк» показав невідповідність коефіцієнтів нормативним значенням. Коефіцієнт автономії показує, що лише 52% активів підприємства формуються за рахунок власного капіталу, наприклад, статутного капіталу, нерозподіленого прибутку. Низьке значення цього коефіцієнта свідчить про нестабільну роботу підприємства.

Таблиця 2.4

Розрахунок фінансової стійкості ТОВ «Маяк»

Показники	Норматив	Роки			Абсолютна зміна	
		2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
Джерела власних коштів	*	2444	14561	24256	12117	9697
Довгострокові зобов'язання	*	7003	0	0	-7003	0
Короткострокові кредити і позики, кредиторська заборгованість і інші короткострокові зобов'язання	*	45868	39134	22459	-6734	-16675
Необоротні активи	*	2646	2009	1378	-637	-631
Всього поточних активів	*	52669	51686	45339	-983	-6347
Валюта балансу	*	55315	53695	46717	-1620	-6978
Наявність власних оборотних коштів	*	-202	12552	22880	12754	10328
Коефіцієнти:						
- фінансової автономії	> 0,6	0,04	0,27	0,52	0,23	0,25
- фінансової залежності	< 0,4	0,96	0,73	0,48	-0,23	-0,25
- фінансового ризику	< 0,67	21,63	2,69	0,93	-18,95	-1,76
- фінансової стійкості	> 0,75	0,17	0,27	0,52	0,10	0,25
- забезпечення власними оборотними коштами	> 0,1	0	0,24	0,50	0,25	0,26
- маневрування	0,2-0,5	-0,08	0,86	0,94	0,94	0,08

Відносний аналіз фінансової стійкості ТОВ «Маяк» показав невідповідність коефіцієнтів нормативним значенням. Коефіцієнт автономії показує, що лише 52% активів підприємства формуються за рахунок власного капіталу, наприклад, статутного капіталу, нерозподіленого прибутку. Низьке значення цього коефіцієнта свідчить про нестабільну роботу підприємства.

Коефіцієнт автономії має позитивну динаміку, що свідчить про підвищення фінансової стійкості. Коефіцієнт фінансової залежності має протилежне тлумачення, також не відповідає нормативу.

Коефіцієнт фінансового ризику відображає співвідношення позикових коштів та власного капіталу підприємства. Це співвідношення дає найбільш загальну оцінку фінансової стійкості. Він показує, що у 2023 році на кожен гривню власну гривню припадає 0,93 гривні позикових коштів. Істотне зниження показника з часом свідчить про зменшення залежності організації від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто підвищення фінансової стійкості.

Коефіцієнт фінансової стійкості демонструє, наскільки активи ТОВ «Маяк» фінансуються з надійних та довгострокових джерел. Це показує частку джерел фінансування господарської діяльності, яку підприємство може залучити на добровільних засадах.

Аналізуючи коефіцієнт фінансової стійкості ТОВ «Маяк», можна сказати, що чим ближче його значення до 1, тим стабільніший його стан, оскільки частка довгострокових джерел фінансування значно вища, ніж короткострокових. Коефіцієнт далекий від бажаного.

Коефіцієнт резерву (покриття) власних оборотних активів відображає частку власних оборотних активів у всіх оборотних активах підприємства. За його допомогою можна визначити, чи здатне це підприємство фінансувати поточну діяльність лише власними оборотними коштами. Цей коефіцієнт по відношенню до ТОВ «Маяк» відповідає нормі.

Коефіцієнт маневреності є одним із показників фінансово-господарської діяльності, оскільки відображає наскільки підприємство є самостійним з точки

зору наявності власних оборотних коштів. Коефіцієнт ТОВ «Маяк» відповідає нормативу.

Так, розглянута методика аналізу основних техніко-економічних показників ТОВ «Маяк», що у 2021-2023 рр. відбулося зменшення необоротних активів. Зменшилися також оборотні активи, крім дебіторської заборгованості, що є негативною тенденцією у діяльності. Аналіз ліквідності показав, що підприємство має платіжний дефіцит 17146 тис. грн., що зумовлює необхідність розробки рекомендацій щодо вдосконалення ведення аналітичної роботи і одним із шляхів виходу із ситуації – це залучення інвестицій і впровадження інновацій.

Висновки до розділу 2

Розглянувши поняття, роль, методи та критерії формування інноваційної стратегії можна сказати наступне:

1. Інноваційна стратегія є цілеспрямованою діяльністю для визначення найважливіших завдань та пріоритетів перспективного інноваційного розвитку підприємства та розробки комплексу інноваційних заходів, необхідних для їх досягнення.

2. Інноваційна стратегія аналізує внутрішнє та зовнішнє середовище організації з мікро- та макроточок зору та удосконалює технології, продукти, організаційну структуру, модель управління та інші аспекти для вдосконалення внутрішнього самовдосконалення організації, адаптації до безперервного розвитку, середовища, підвищення конкурентоспроможності підприємства та отримання конкурентних переваг; Узагальнено методи та критерії формування

3. При використанні цілеспрямованих методів та аналізу для формування інноваційної стратегії необхідно звертати увагу на постановку нових цілей для підприємства; аналізувати внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства для того, щоб мати можливість реалізувати; здійснювати моніторинг та оцінку процесу реалізації інноваційної стратегії.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

3.1. Перспективи інноваційного розвитку економіки України

Інноваційний розвиток економіки України слід розглядати як комплекс заходів, спрямованих на реалізацію завдань соціально-економічного розвитку держави. У зв'язку зі змінами в керівних принципах держави, економічний розвиток країни також може змінитися. Не секрет, що в окремих випадках виконання поставлених завдань, насамперед, залежить від взаємовідносин центру з суб'єктами господарювання, а також від зовнішньоекономічної ситуації.

Розвитком держави можна керувати за допомогою широкого спектру конкретних дій, за допомогою яких місцева адміністрація стимулює економіку, створює нові робочі місця, збільшує податкову базу, розширює можливості для тих видів економічної діяльності, в яких зацікавлена місцева громада. До початку російської військової агресії і війни, Україна – одна з економічно розвинених країн Європи. Вона розташована у центрі великої світової промислової зони, на перетині найважливіших магістралей, що з'єднують схід і захід, північ і південь країни, що дає йому можливість інноваційно розвиватися.

Ще в далекому 2002 році був прийнятий Закон України «Про інноваційну діяльність» (Відомості Верховної Ради України (ВВР) 2002, №36. ст.266) (Із змінами внесеними від 13.12.2022), а з часом – Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (Відомості Верховної Ради України (ВВР) 2012, №19-20. ст.166), якій визначили контури державної інноваційної політики та заклали основи правового регулювання інноваційної сфери в країні.

В сучасних умовах конкурентоспроможна регіональна економіка стає основою сталого розвитку не лише регіону, а й країни в цілому. Україна має потенціал для зростання конкурентоспроможності регіону. І цьому сприяє

розвиток інституційного середовища: розробка заходів, які б включали гнучку систему державної та приватної підтримки малого та середнього підприємництва, ефективну взаємодію великого, малого та середнього бізнесу тощо.

Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526, передбачає створення інноваційних центрів країни. Сьогодні інституційне середовище української економіки стикається з численними адміністративними бар'єрами для реальної конкурентоспроможності суб'єктів господарювання (рис. 3.1).

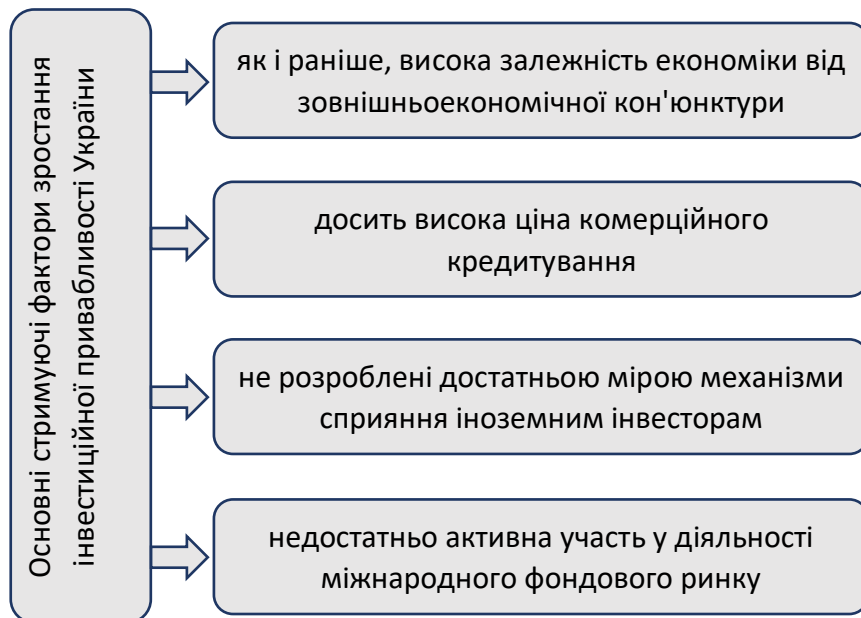

Рис. 3.1. Основні обмеження інвестиційної привабливості України

Хоча останнім часом вживаються заходи щодо зміни структури українського виробництва та формування сценарію інноваційного розвитку. Якщо закони про захист прав власності будуть добре розроблені на рівні країни, то вони будуть ефективно діяти і на регіональному рівні. У регіональному аспекті інституційне середовище має бути спрямоване на захист виконання договорів, правил та механізмів, що забезпечують підзвітність виконавчої влади перед суспільством та на створення економічних та

управлінських механізмів стимулювання виведення на ринок конкурентоспроможної інноваційної продукції. До інституційних чинників, що сприяють розвитку конкурентних переваг регіональних економічних систем, належать:

1. Розроблена інноваційна стратегія (або програма соціально-економічного розвитку регіону, міста зі SWOT-аналізом, сценарії розвитку, включаючи інноваційні, програмні заходи та механізм реалізації).
2. Пріоритетні регіональні проекти, що охоплюють національний та міжнародний рівень.
3. Розвинена ринкова інфраструктура (з банками, страховими компаніями, технопарками тощо).
4. Розвиток інновацій та підприємництва.
5. Удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази, що сприяє інноваційному розвитку регіонів країни та сталому формуванню, розвитку та реалізації його конкурентних переваг.

Розвиток кожного регіону на сучасному етапі передбачає досить серйозні проблеми у сфері інвестицій. Вирішення цих проблем лежить на рівні суб'єкта господарювання, а причиною цього є знання та розуміння основних аспектів реалізації інвестиційної політики в регіоні. Ефективний розвиток регіону якісно неможливий без створення оптимальних інституційних рамок та засад реалізації цієї політики. Україна постійно працює над взаємодією з іноземними інвесторами та реалізацією перспективних проектів в регіонах країни.

Перехід на інноваційний шлях розвитку пов'язаний, насамперед, з масштабними інвестиціями в людський капітал. Людський розвиток є одночасно головною метою та необхідною умовою прогресу сучасного суспільства. Це абсолютний національний пріоритет як сьогодні, так і в довгостроковій перспективі. Важливим напрямком розвитку інноваційної діяльності є робота з формування інноваційної інфраструктури. В Україні функціонують ряд технопарків та інноваційно-технологічних центрів різних організаційно-правових форм. З метою створення сприятливого інвестиційно-

інноваційного клімату ведеться робота на урядовому рівні щодо функціонування існуючих і створення нових спеціальних економічних зон. Важливий внесок в економіку держави вносить власне розвиток самого сектора ІКТ як найбільш прибуткового та швидкозростаючого сектора економіки, що також створює передумови для підвищення конкурентоспроможності та зростання в усіх інших секторах.

Безальтернативним є факт, що основними пріоритетними напрямками інноваційного розвитку економіки України відмова від сировинної моделі відтворення та формування високотехнологічної економічної системи з високим інтелектуальним потенціалом, що забезпечує виробництво новітніх технологій та інноваційної продукції. Для реалізації цих напрямків необхідно: підвищення ефективності виробництва, транспортування та використання енергії, енерго- і ресурсоефективності економічної системи, а також розробка та впровадження принципово нових видів та джерел енергії, у тому числі альтернативних; модернізація та диверсифікація нафтохімічного комплексу, значне розширення асортименту високотехнологічної продукції; модернізація та розвиток машинобудівного комплексу, формування сучасного автомобільного кластеру, що забезпечує виробництво високотехнологічних видів машин та обладнання тощо. При цьому вартість досліджень і розробок у промисловому секторі, яким займається близько 42% організацій, що впроваджують інновації, становить лише 18%, тоді як у сфері зв'язку та ІТ – 50%. Висока частка витрат на дослідження і розробки в країні пов'язана з:

- застосування сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій у всіх галузях економіки;
- створення високотехнологічних високотехнологічних виробництв (виробництво медичного обладнання, формування вискоефективного фармацевтичного кластеру, біотехнологічного кластеру; створення та розвиток наноіндустрії; застосування космічних технологій);
- розвиток транспортно-логістичної інфраструктури.

У цих видах економічної діяльності основний напрямок інноваційних витрат охоплює наукові дослідження, що проводяться самими підприємствами. Так, питома вага витрат на технологічні інновації, що фінансуються за рахунок власних коштів організацій у промисловому секторі у 2021 році склала 94,1%; у 2023 році – 45,7% .

Можна звернути увагу на високі витрати на проектування виробництва для певних видів діяльності, таких як хімічне виробництво, виробництво машин та обладнання тощо. Частка витрат на зв'язок, діяльність, пов'язану з використанням комп'ютерної техніки та інформаційних технологій, надання інших видів послуг у загальній вартості в Україні у 2021 році становила 35,1%, у 2023 році – 47,1%.

Аналіз статистичних даних у сфері інноваційної діяльності дозволяє зробити висновок, що промислові підприємства потребують масштабного оновлення обладнання. Без вирішення цієї проблеми неможливо перевести економіку країни на інноваційний шлях розвитку. Висока вартість придбання обладнання пояснює низьку частку витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, що проводяться приватними підприємствами. Дійсно, коли переважна частина вільних фінансових ресурсів витрачається на модернізацію обладнання, у підприємств не залишається коштів для фінансування власних досліджень і розробок. Звідси ми можемо припустити наступне.

По-перше, обладнання буде модернізовано переважно шляхом закупівлі за кордоном. Українська промисловість та прикладна наука не здатні забезпечити всі підприємства сучасним обладнанням. Значна частина фінансових ресурсів щорічно спрямовується та в силу обставин надалі буде спрямовуватися на імпорт обладнання. На нашу думку, частково пом'якшити або й вирішити проблему могло би відкриття філій іноземних інжинірингових компаній або спільних підприємств в Україні.

На початку 2022 року в Україні частка організацій, які мали спільні проекти з партнерами з окремих країн, у загальній кількості підприємств, що

займаються технологічними інноваціями та беруть участь у спільних проектах, була наступною: з країнами СНД – 2,6%, з країнами ЄС, Польщею, Італією, Іспанією, Німеччиною, Чехією, Словаччиною, Болгарією та Румунією – 27,3%, зі США та Канадою – 4,8%, решта – з іншими країнами.

По-друге, необхідні фінансові ресурси для модернізації обладнання. Такі ресурси є у розпорядженні підприємств видобувного сектору економіки, а підприємства інших видів економічної діяльності часто не мають необхідних ресурсів. При стимулюванні інноваційної діяльності доцільно передбачити джерела фінансування витрат підприємств на придбання сучасного імпортного обладнання для модернізації виробничих процесів. Можливі шляхи вирішення цієї проблеми: реєстрація переданого обладнання як внеску до статутного капіталу перспективних підприємств, розвиток лізингу, стимулювання банківського інвестиційного кредитування, субсидування процентних ставок. Координація зусиль щодо створення інноваційної інфраструктури, покращення взаємодії керівництва країни з існуючими її складовими (освітніми та науковими центрами, інфраструктурою фінансування інновацій, інноваційними компаніями) стає ключовим завданням у реалізації національної інноваційної стратегії. Для цього необхідно:

- стимулювання попиту в економіці на інновації та ефективність наукових досліджень, створення передумов та умов для формування стійких зв'язків наукової та виробничої кооперації, інноваційних кластерів та мереж;

- створення сприятливих умов для технологічної модернізації галузей економіки на основі передових технологій та інтеграції з глобальними комплексами технологічних інновацій з метою формування інноваційного ринку для українського сектору досліджень і розробок;

- формування та реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки, техніки та технологій на засадах державно-приватного партнерства, в рамках якого конкурентоспроможність окремих галузей регіональної економіки забезпечується переважно вітчизняними технологічними розробками.

Аналіз показників суб'єктів інноваційної діяльності в Україні дозволив сформулювати основні висновки, що відображають динаміку інноваційних процесів в країні, а також специфіку процесів в розрізі основних видів інноваційної діяльності. На основі висновків розроблено управлінські рекомендації, які необхідно враховувати при стимулюванні інновацій на регіональному рівні.

План заходів на 2021–2023 роки з реалізації Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2021 № 1687 зазнав суттєвих змін в силу обставин, що склалися за останній час. Незважаючи на сказане, прогноз інноваційного розвитку промисловості України заслуговує уваги (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Напрямки поліпшення інвестиційного клімату в Україні

Цим сценарієм інноваційного розвитку передбачене використання інноваційних джерел зростання як через реалізацію конкурентних переваг у традиційних галузях (нафтовидобуток, нафтохімія, машинобудування, аграрний сектор), так і нових наукоємних галузях та економії знань. В рамках інноваційного розвитку України перспективи розвитку її регіонів можуть базуватися на оптимістичних оцінках розвитку ключових галузей та секторів економіки з урахуванням реалізації на її території великих інвестиційних проектів у нафтопереробному, нафтохімічному, машинобудівному комплексах, виробництві та переробці сільськогосподарської продукції, регіональній інфраструктурі.

Сценарій інноваційного розвитку передбачає: створення в країні ефективної інноваційної системи та розгортання проектів, що забезпечують провідні позиції країни на ринках високотехнологічних товарів і послуг, що дозволить Україні реалізувати свої конкурентні переваги в умовах її вступу до Євросоюзу; глибоку модернізацію соціальної інфраструктури, включаючи освіту, охорону здоров'я, житловий сектор, що забезпечує значне підвищення якості людського капіталу та рівня життя населення; модернізацію інфраструктурних секторів економіки – транспорту, особливо електроенергетики, зв'язку та інформаційно-комунікаційних технологій – при одночасному підвищенні ефективності енергозбереження.

Характерними рисами інноваційного сценарію буде послідовна реалізація існуючих конкурентних переваг країни на основі раціонального використання її природно-ресурсного потенціалу, а також прояв нової якості економічного зростання на основі впливу нових технологій в різних галузях економіки та прискореного розвитку інформаційно-комунікаційного комплексу. Ключовим напрямком структурної перебудови національної економіки в прогностичному періоді буде прискорене зростання нафтохімічної та машинобудівної галузей, орієнтованих на зовнішній та внутрішній ринки. Планується організувати та вийти на проектні потужності високотехнологічних галузей (машинобудування, електроніка, деревообробка), створити в країні потужний транспортно-

логістичний центр, розвинути високоефективний агрокомплекс, підвищити ступінь диверсифікації паливно-енергетичного комплексу за рахунок використання сучасних технологій.

Поряд із зазначеними галузями, харчова промисловість, а також будівельна галузь отримають прискорений розвиток в країні, що дасть змогу реалізувати більш швидке зростання обсягів інвестицій в основні засоби. Швидко розвиватиметься сфера послуг, чим робитиме все більший внесок у забезпечення сталого розвитку економіки країни та підвищення добробуту населення. В його рамках очікується більш швидке зростання в секторі ринкових послуг, включаючи транспорт, туризм, торгівлю, фінансові послуги, споживчі послуги та інформаційно-комунікаційний комплекс.

Особливе місце в реалізації інноваційного розвитку відводиться інноваційно-освітньому кластеру, який повинен охоплювати всю територію України. Тут будуть розвиватися машинобудування, електроніка, деревообробка, нафтохімія. Малий бізнес розвиватиметься прискореними темпами, роль якого у забезпеченні зайнятості населення, а також його внесок у ВВП неухильно зростатиме. Протягом прогностного періоду переважна частка інвестицій з бюджетних джерел буде спрямована на будівництво транспортних комунікацій, а також у сферу неринкових послуг, охоплених національними проектами, що реалізуються у післявоєнному періоді. Це забезпечить модернізацію системи комунальних послуг, закладів охорони здоров'я та освіти до кінця прогностного періоду. Завдяки прискореному зростанню сфери послуг, а також розвитку різноманітних мережевих структур значно зросте ступінь інтеграції внутрішнього простору держави, відбудеться помітне пом'якшення міжрегіональних відмінностей у рівні соціально-економічного розвитку.

В інноваційному сценарії з метою покращення якості життя та здоров'я населення очікується значна увага проблеми охорони навколишнього середовища в країні. Незважаючи на скорочення промислових викидів та скидів шкідливих речовин за останнє десятиліття, рівень забруднення повітря, води, земель все ще перевищує встановлені нормативи. Нові обставини розвитку

країни вимагають прийняття додаткових заходів щодо захисту довкілля. Перш за все, необхідно спрямувати основні зусилля на ліквідацію наслідків війни, а вже потім на зменшення викидів забруднюючих речовин підприємствами, які завдають найбільшої шкоди навколишньому середовищу.

Аналіз недоліків показав, що значний потенціал зростання полягає в тому, що країна ще не в повній мірі використала багато своїх переваг. Регіональні органи влади отримають значну вигоду від розробки інноваційної політики, стратегії та плану дій для підвищення конкурентоспроможності регіону на міжнародній арені. Розвиток структурних зв'язків з міжнародним бізнесом та посилення співпраці з інституційними партнерами могли б сприяти подальшій інтеграції України у світову економіку.

Ця концепція базується на тому, що Україною вже зроблені значні наукомісткі інвестиції в економіку. У країні розташована велика кількість приватних та державних підприємств, які можна було б модернізувати, щоб конкурувати на міжнародних ринках. Ця досить амбітна мета може бути досягнута, якщо будуть здійснені серйозні та послідовні зміни для поліпшення бізнес-середовища та підвищення рівня культури серед усіх верств українського суспільства (включаючи органи державної влади та державних службовців). Деякі з уже згаданих змін у сфері інновацій принесли позитивні результати, але багато чого ще належить зробити для того, щоб з країни з можливостями перетворитися на успішну країну з ринком інновацій.

Україна може реалізовувати свою стратегію розвитку за такими трьома напрямками з метою стимулювання попиту на інновації на підприємствах:

1. Підтримка технологічного розвитку малих та середніх підприємств та великих компаній: підприємства не можуть впроваджувати інновації, якщо їхні технологічні та організаційні можливості слабкі або незначні.

2. Фінансування наукоємного підприємництва: в Україні існує серйозний розрив у сфері державного фінансування науки та інновацій. Державне агентство фінансування інновацій може допомогти вирішити цю проблему, надаючи конкурентоспроможні гранти, позики та співгранти бізнесу.

Крім того, реалізація заходів за вказаними двома напрямками може сприяти формуванню додаткового ефекту від діяльності організацій з підтримки існуючих в Україні інновацій, можливості яких ще не повністю використовуються.

3. Створення спільної команди з комерціалізації: це незалежна команда інноваційних брокерів, які сприяють комерційним угодам між наукою та промисловістю на місцевому та глобальному рівнях. Потрібне посилення існуючих організацій з підтримки інновацій, бо існуючі технологічні парки та фонди венчурного капіталу не мають необхідних компетенцій для надання допомоги фірмам.

Таким чином, можна сказати, що Україна має всі передумови та інститути для успішного розвитку інвестиційно-інноваційного розвитку. Однак поряд з цим існує глобальна проблема, на яку слід звернути увагу, щоб уникнути уповільнення темпів інноваційного розвитку потрібне закінчення війни.

Висновки до розділу 3

1. Найважливішими напрямками вдосконалення діяльності інвестиційно-інноваційного бізнесу України є: модифікація стратегії технопарків в умовах ресурсних обмежень економічної кризи; поширення кластерного підходу до інноваційного розвитку провідних галузей промисловості; посилення державно-приватного партнерства та державної підтримки інфраструктури інноваційного промислового розвитку.

2. Розвиток інноваційної політики України бачиться в збереженні та розвитку наукового потенціалу; удосконаленні організаційних механізмів наукової та інноваційної діяльності шляхом чіткого визначення пріоритетів та концентрації коштів на обмеженій кількості напрямків; розвитку інноваційної інфраструктури; створенні умов для цивілізованої комерціалізації науково-технічної діяльності та досягнень з урахуванням інтересів держави та науковців.

3. Для розвитку ринку венчурного капіталу необхідно: стимулювати творчу активність персоналу; удосконалити законодавство у сфері захисту інтелектуальної власності; стимулювати розвиток приватних індивідуальних інвесторів початкової фази; розробити і створити нестандартні форми державного фінансування і приватного бізнесу; інтегрувати сектор венчурного капіталу з іншими сегментами фінансування; заохочувати створення і використання корпоративного венчурного капіталу.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного нами дослідження можна констатувати, що інвестиції відіграють велику роль у формуванні національної інноваційної економіки. Залучення інвестицій в інноваційну економіку займає важливу роль у формуванні стратегії соціально-економічного розвитку країни. Україна має високий інвестиційний потенціал та якісно значимі інноваційні розробки. В країні є багато інноваційних майданчиків, де підприємства презентують свої розробки з метою залучення інвестицій. Уряд України вживає різних заходів для підтримки інновацій та створює різні інститути для підвищення інвестиційної привабливості країни на міжнародній арені.

Проте в Україні також існує низка проблем, пов'язаних з різними підходами до реалізації інвестиційної політики суб'єкта, а також забезпеченням належних умов для організацій і підприємств, що проводять їх.

У результаті цієї роботи сформовано принципи підвищення ефективності діяльності підприємства, визначено взаємозв'язок між інноваційним розвитком підприємства та підвищенням ефективності його діяльності, розроблено методичний підхід до підвищення ефективності діяльності підприємства на основі інвестиційно-інноваційної стратегії:

1. В силу несприятливого середовища, а саме перебування України в стані війни, існуюча структура функціонування сфери науки та інноваційної діяльності держави наразі не дозволяє ефективно використовувати інноваційний потенціал країни, визначати напрями, об'єкти та суб'єкти значних фінансових інвестицій в інноваційну сферу України.

2. Не обґрунтоване, механічне збільшення обсягів фінансування наукової сфери не призведе до вирішення проблем, що стоять перед нею. Насамперед, потрібно реорганізувати систему управління науковими установами, удосконалити механізми інтеграції науки, інноваційної системи та реального сектору економіки, що, в свою чергу, на основі збільшення попиту на результати наукових досліджень спричинить збільшення їх фінансування.

3. Враховуючи, що інноваційна діяльність охоплює широкий спектр заходів щодо створення, придбання, розробки та розповсюдження нової та вдосконаленої продукції, послуг, технологій, сировини та матеріалів, методів виробництва та управління, проаналізованих у масштабах окремого проекту, підприємства, галузі чи регіону в цілому, оцінка її стану в кожному конкретному випадку може здійснюватися з використанням різних наборів показників та критеріїв оцінки.

4. Розвиток сучасних інноваційних процесів визначається зростаючим значенням технологічного чинника для підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств. Слід зазначити, що використання науково-технічних досягнень як інструменту підвищення конкурентоспроможності продукції визначається низкою технічних, технологічних, організаційних, економічних та інституційних чинників.

5. Система критеріїв оцінки стану інноваційної діяльності повинна охоплювати всі аспекти і створювати можливість оцінювати стан інноваційної діяльності по всьому ієрархічному ланцюжку – від процесів реалізації окремих інноваційних проектів і технологій, до об'єктивної і достовірної оцінки інноваційної діяльності як окремих промислових підприємств, так і стану інноваційної сфери регіону чи держави в цілому.

6. При оцінці інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств та організацій України інноваційну діяльність підприємств оцінювали за кількома основними показниками, серед яких: наявність завершених інновацій, ступінь участі підприємства у розвитку цих інновацій та наявність на підприємстві спеціалізованих підрозділів, які виконують науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи тощо.

7. Невід'ємною умовою стабільного підвищення конкурентоспроможності економіки країни є інноваційний розвиток галузей, які є пріоритетними з точки зору технічного переоснащення та модернізації всього реального сектору економіки. Швидке та ефективне впровадження високих наукомістких технологій у виробництво дозволить підвищити

конкурентоспроможність продукції, здійснити якісні зміни у виробничій сфері, забезпечити зростання валового національного продукту.

8. В певній мірі, стимулювати інноваційну активність підприємств України могли би прийняття цільових програм підтримки інноваційного бізнесу, визначення пріоритетних напрямів розвитку; включення завдання щодо стимулювання інноваційної діяльності до програм економічного та соціального розвитку на регіональному і національному рівнях; формування відповідної інфраструктури підтримки бізнесу – кошти на впровадження інновацій, створення мережі бізнес-інкубаторів, зони технологічного розвитку тощо; стимулювання співпраці між малими, середніми та великими підприємствами; сприяння партнерській взаємодії наукових і бізнесових структур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амоша О. І., Антонюк В. П., Землянікін А. І. та ін. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення: моногр. НАН України, Ін-т екон. пром-ті. Донецьк, 2007. 328 с.
2. Аптекар С. С. Оцінка ефективності інвестиційних проєктів. Економіка України. 2007. №1. С. 42–49.
3. Бажал Ю. М., Одотюк І. В. Інвестиційні ресурси та пріоритетні напрями інноваційного розвитку. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця; Ін-т екон. прогноз. Київ : Фенікс, 2003. С. 684–694.
4. Брич В. Я., Дерманська Л. В., Шпак Я. О. Економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств: моногр. Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 179 с.
5. Брич В.Я., Пуцентейло П.Р., Гунько С.І. Розробка механізму організаційно-інноваційного забезпечення розвитку критичних технологій у сфері обороноздатності та безпеки на засадах енергетичної кластеризації національної економіки. Інноваційна економіка. 2023. № 2 (94). С. 160-167.
6. Бутко М. П., Задорожна С. М., Іванова Н. В. Виробничий менеджмент : підручник. Київ : ЦУЛ, 2015. 424 с.
7. Василенко В. О., Шматько В. Г. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / за ред. В. О. Василенко. Київ : Центр навч. літ., 2005. 440 с.
8. Возняк Г. М. Економічна оцінка ефективності інноваційних проєктів. Вісник Української академії банківської справи. 2006. №1 (20). С. 35–42.
9. Геєць В. М., Семиноженко З. П. Інноваційні перспективи України Харків: Константа, 2006. 272 с.
10. Господарський кодекс України зі змінами і доповненнями по 31.07.2019 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 18, 19–20, 21–22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

11. Грінченко К. О. Фактори розвитку інноваційного підприємства URL: <http://ev.nuos.edu.ua>.
12. Дацій О. І. Державне регулювання інноваційного розвитку підприємств. Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2004. 52 с.
13. Економіка України: інвестиційно-інноваційні проблеми розвитку: кол. моногр. За ред. В. Ф. Беседіна, А. С. Музичука. Київ : НДЕІ, 2006. 552 с.
14. Енциклопедичний словник класичних мов. Л. Л. Звонська та ін. 2-ге вид. випр. і допов. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2017. 552 с.
15. Закон України «Про інноваційну діяльність» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/40-15>
16. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3715-17>
17. Євтушенко С. В. Шляхи вдосконалення оцінки ефективності інновацій на підприємстві. Вчені записки Університету «Крок». 2008. № 18. С. 56–65.
18. Ілляшенко С. М., Біловодська О. А. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств : моногр. Суми: Універ. книга, 2010. 281с.
19. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. Горбовий А. Ю. [та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Г. Ліпич; Ун-т держ. фіск. служби України. Вид. 2-е, випр. і допов. Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2019. 285 с.
20. Інноваційний менеджмент: підручник / П. П. Микитюк [та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. П. П. Микитюка; Тернопіл. нац. екон. ун-т. Тернопіль: ТНЕУ: Економічна думка, 2019. 517 с.
21. Інноваційний менеджмент: підручник / А. В. Череп, Т. В. Пуліна, О. Г. Череп. К.: Кондор, 2018. 442с.
22. Інноваційний механізм управління суб'єктами господарювання: моногр. П. П. Микитюк, Ж. Л. Крисько, В. І. Гринчуцький та ін.; за заг. ред. П. П. Микитюка. Тернопіль: Екон. думка, 2014. 450 с.

23. Інноваційний фактор у підвищенні конкурентоспроможності промисловості України: допов. зап. / Прес-реліз. Київ: РВПС України, НАН України, 2010. 10 с.

24. Катаєв А. В., Юринець О. В. Проблемні моменти розробки та впровадження істотних продуктових інновацій: фінансовий аспект. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Економіка. 2009. С. 121–128.

25. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2010. 406 с.

26. Копитко М. І. Управління інноваціями: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах і таблицях. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 292 с.

27. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2011. 504 с.

28. Малюта Л. Оцінювання рівня інноваційного розвитку промислового підприємства. Соціально-економічні проблеми і держава. 2011. Вип. 1 (4). URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11mlyrpp.pdf>

29. Малюта Л. Я. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства: навч. посіб. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2016. 232 с.

30. Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Сковчиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства: навч. посіб. Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.

31. Порядок державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1474-2003-%D0%BF>

32. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/526-2019-%D1%80>

33. Світовий ринок товарів та послуг: навч.-метод. посібник. Носач Л. Л. та ін. Харків: «Видавництво «Форт», 2014. 295 с.

34. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526.
35. Управління інноваційним розвитком підприємства: монографія. В. Я. Брич та ін. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 215 с.
36. Чорна Н., Вандяк А. Об'єктивні передумови інноваційного розвитку підприємств в Україні. Інститут бухгалтерського обліку, контроль і аналіз в умовах глобалізації. 2023. Випуск 1 – 2. С. 28 – 37.
<http://ibo.wunu.edu.ua/index.php/ibo/issue/view/46>
37. Чорна Н. П. Аналітичний інструментарій управління інноваціями. Навчальний посібник. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2022. 214 с.
<http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/48566/1>
38. Шкільняк М. М., Мельник А. Ф., Микитюк П. П. та ін. Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2019. Вип. 2. С. 163–174.
39. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу/ Йозеф А. Шумпетер ; пер. з англ. В. Старка. 2-е вид., доп. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2014. 246 с.
40. Porter, M. (1998) On Competition, Boston: Harvard Business School, 1998.

АНОТАЦІЯ

Гузюнь В. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку промисловості України. Рукопис.

Дослідження на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», освітньо-професійна програма «Бізнес-аналітика та управління інноваційними системами». Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2024.

У роботі розкрито роль і механізм залучення інвестицій для формування інноваційної політики і стратегії соціально-економічного розвитку національної економіки. Описані підходи і методика реалізації інвестиційної політики суб'єктів господарювання та інноваційних галузей економіки, які потребують підтримки з боку держави. Надані деякі рекомендації, які дозволять збільшити приплив інвестицій в інноваційні галузі економіки та інноваційні розробки, шляхом створення необхідних інститутів та вжиття певних заходів щодо покращення умов для іноземних інвесторів.

ANNOTATION

Guziun V. Investment support for innovative development of Ukrainian industry. Manuscript. Study on the degree of higher education "Master's degree" in the specialty 071 "Accounting and Taxation", educational and professional program "Business analytics and management of innovative systems". West Ukrainian National University, Ternopil, 2024.

The work reveals the role and mechanism of attracting investments for the formation of innovative policy and strategy of socio-economic development of the national economy. Approaches and methods of implementing the investment policy of economic entities and innovative sectors of the economy that require support from the state are described. Some recommendations are provided that will allow to increase the inflow of investments in innovative sectors of the economy and innovative developments, by creating the necessary institutions and taking certain measures to improve the conditions for foreign investors.